

ШУМСЬКА Н. С.,

викладач кафедри кримінально-правових
дисциплін

(Навчально-науковий інститут
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ)

УДК 343.139 (477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.42>

ПІДСТАВИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИТЬ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті констатовано, що процес сучасного реформування кримінального процесуального законодавства України є орієнтованим на загальнолюдські цінності, в тому числі на свободу й особисту недоторканість. Обмеження прав завжди встановлюються на загальному нормативному рівні, але потім конкретизуються на індивідуальному. Обмеження права особи на свободу і особисту недоторканість під час затримання є обмеженням свободи дій і пересування особи внаслідок прямого фізичного або психічного примусу. Такі обмеження зумовлені необхідністю захисту свободи інших та соціально значимих цінностей, які становлять завдання кримінального провадження (ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України). Запропонована систематизація підстав обмеження права на свободу та особисту недоторканість під час затримання особи в кримінальному процесі з урахуванням умов воєнного стану та особливого режиму досудового розслідування: підстави передбачені ст. 5 Європейської конвенції з прав людини; підстави передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України: затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення як тимчасовий запобіжний захід (ч. 2 ст. 176, ст. 208 Кримінального процесуального кодексу України); затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (ч. 1 ст. 188 Кримінального процесуального кодексу України); затримання в Україні особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням нею кримінального правопорушення (ст. 582 Кримінального процесуального кодексу України), та застосування до неї тимчасового арешту (ст. 583 Кримінального процесуального кодексу України); затримання особи до 216 годин без судового контролю, а й, в частині застосування затримання особи на строк понад 72 години, ще й без прокурорського нагляду (п. 6 ч. 1 ст. 615 Кримінального процесуального кодексу України). Введення воєнного стану зумовило істотні зміни у сфері кримінальної юстиції зокрема і щодо затримання уповноваженою службовою особою в порядку ст. 208 КПК України (підстави та суб'єкти затримання; процедур проведення обшуку затриманої особи, здійснення перекладу під час затримання, розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу щодо затриманої особи; оформлення протоколу затримання; дотримання граничного строку вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі).

Ключові слова: затримання особи, кримінальне провадження, кримінальне правопорушення, особиста недоторканість, права, свобода, розслідування, обмеження права.

Shumska N. S. Grounds for limitation of the right to liberty and personal inviting during detention of a person in a criminal proceeding

The article states that the process of modern reform of the criminal procedural legislation of Ukraine is oriented towards universal human values, including freedom and personal integrity. Limitations of rights are always established at the general regulatory level, but then specified at the individual level. Restriction of a person's right to freedom and personal integrity during detention is a restriction of a person's freedom of action and movement as a result of direct physical or mental coercion. Such restrictions are due to the need to protect the freedom of others and socially significant values, which are the tasks of criminal proceedings (Article 2 of the Criminal Procedure Code of Ukraine). The proposed systematization of the grounds for restricting the right to freedom and personal integrity during the detention of a person in criminal proceedings, taking into account the conditions of martial law and the special regime of pre-trial investigation: the grounds are provided for in Art. 5 of the European Convention on Human Rights; grounds provided for by the Criminal Procedure Code of Ukraine: detention of a person on suspicion of committing a criminal offense as a temporary preventive measure (part 2 of Article 176, Article 208 of the Criminal Procedure Code of Ukraine); detention of the suspect, the accused for the purpose of pretext for participation in the consideration of the petition for the application of a preventive measure in the form of detention (Part 1 of Article 188 of the Criminal Procedure Code of Ukraine); detention in Ukraine of a person who is wanted by a foreign state in connection with his commission of a criminal offense (Article 582 of the Criminal Procedure Code of Ukraine), and the application of temporary arrest to him (Article 583 of the Criminal Procedure Code of Ukraine); detention of a person for up to 216 hours without judicial control, and, in the case of the application of detention of a person for a period of more than 72 hours, even without prosecutorial supervision (clause 6, part 1, article 615 of the Criminal Procedure Code of Ukraine). The introduction of martial law led to significant changes in the field of criminal justice, in particular, regarding detention by an authorized official in accordance with Art. 208 of the Criminal Procedure Code of Ukraine (grounds and subjects of detention; procedures for conducting a search of a detained person, translation during detention, consideration of a request for a preventive measure against a detained person; drawing up a detention protocol; compliance with the deadline for delivering a written notice of suspicion to a detained person).

Key words: *detention of a person, criminal proceedings, criminal offense, personal integrity, rights, freedom, investigation, limitation of rights.*

Актуальність теми. Основна ідея сучасного етапу формування демократичного суспільства та розвитку правової держави в Україні полягає в створенні умов, які сприятимуть життю та всебічному розвитку кожного громадянина. Ці умови повинні відповідати міжнародним стандартам і загально визнаним у провідних країнах Західної Європи уявленням про людину як найвищу соціальну цінність. Для досягнення цієї ключової мети важливу роль відіграє соціокультурний фактор, зокрема право, яке здатне надавати відносинам гуманістичний зміст і впливати на рівень духовного розвитку нації.

Демократичні зміни в сучасному українському суспільстві, а також його гуманізація, сприяли зростанню значення особистості, акцентуванню уваги на правах і свободах індивіда, а також дослідженню питання свободи особистості в загальному. Якщо розглядати суть права в найзагальніших термінах, то вона є мірою свободи людини, що визначається розвитком суспільства. Цінність права можна охарактеризувати як справедливе регулювання антагоністичних інтересів різних соціальних груп, верств населення та окремих осіб [1, с. 37].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Деякі аспекти виокремлення підстав обмеження прав на свободу та особисту недоторканість під час затримання особи у кримінальному процесі досліджували такі українські вчені-процесуалісти: О. О. Бандура, О. В. Винокуров, Є. В. Дояр, О. В. Гришук, А. А. Жук, А. В. Захарко, Д. В. Лазарева, Т. О. Лоскутов, А. М. Мерник, М. Я. Никоненко, В. В. Рогальська, О. А. Солдатенко, Г. К. Тетерятник, Т. Г. Фомина, А. К. Чернова, О. В. Шульга, В. В. Юсубов та ін.

Тема реалізації права завжди була актуальною та викликала дослідницький інтерес, особливо, враховуючи живу природу права, його змінність та різне розуміння. Доки в її основу будуть вкладати реальне, практичне перетворення у життя формально-визначених правових приписів, а не принципів права, доти існуватимуть суперечності з приводу сутності правозастосувальних процесів.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Основного Закону України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними; конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; кожен має право на повагу до його гідності; кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність; права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [2]. У Конституції України право на свободу та особисту недоторканість людини визнано невід'ємним [3], а рішення Конституційного Суду України таке право закріпило як визначальне та фундаментальне [4].

На думку, В. М. Братасюка, який порівнює типи розуміння права, зауважує, що «право можна розуміти дуже механістично, частково, усічено, звівши його до писаних законодавчих норм, правил ... або право ще можна розуміти як процес, діалог, в якому беруть участь окремі індивіди, їх об'єднання, громадянське суспільство, державна влада тощо» [5, с. 39].

Проблематика прав людини в контексті сучасного розвитку аналізується з трьох перспектив: 1) як природні права, що випливають з концептуального розуміння людини як біологічного та соціального феномена; 2) як юридичні права, тобто можливості, які гарантуються людині позитивним правом; 3) як реальні можливості суспільства та держави для забезпечення прав людини. Проте, повне усунення межі між цими двома підходами було б можливим лише за умови припущення зникнення держави [6, с. 21–22].

Конвенція про захист прав людини та основних свобод [7] спрямована на впровадження спільних цінностей, демократії, а також соціальних і культурних стандартів на європейському континенті. Україна підписала текст Конвенції (протоколи № 1, 2, 4, 7, 11 – 9.11.1995 р., а № 6 лише був ратифікований 22.02.2000 р.). З моменту набрання чинності для України положень Конвенції та згаданих протоколів, в системі захисту прав людини сформувалася нова правова ситуація, яка почала активно розвиватися в двох напрямках. По-перше, відбулося інтегрування європейських правових цінностей, пов'язаних із захистом прав людини та основних свобод, у законодавство України. По-друге, Україна стала потенційним відповідачем у Європейському суді. У світлі адаптаційних законодавчих процесів це право знайшло своє відображення в Конституції України [3]. З моменту набуття чинності положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, Україна є однією з лідерів серед інших країн за кількістю звернень щодо порушених прав. Це свідчить про те, що, незважаючи на існування в Україні, так би мовити, «подвійного» захисту прав та свобод – як на конституційному рівні, так і на рівні Конвенції, – проблеми їх практичного застосування залишаються невирішеними [8, с. 61–62].

Звертаючи увагу на свободу та особисту недоторканість зазначимо, що свобода принаманна тільки людині та є головною з тих власних підвалин суспільства, на яких воно здійснює свою самоорганізацію. У цілому людина не є вільною від умов. Але вона, як зауважує О. О. Бандура: «Людина має можливість зайняти певну позицію щодо обставин, які її оточують. Умови не визначають її дії повністю. Власне людське існування починається там, де закінчується будь-яка однозначна визначеність, і проявляється особистісна позиція,

яка—додається до природних даних людини. Від цієї позиції, в межах певних обмежень, залежить, чи піддається вона обставинам. Свідомо чи несвідомо людина вирішує: чинити опір чи піддатися. Вона здатна піднятися над обставинами і таким чином увійти до людського виміру. Її поведінка значною мірою формується її самосприйняттям. Особистість людини проявляється в її діях. Особистісне існування людини означає свободу – свободу стати особистістю» [9, с. 140–141].

У свою чергу, В. В. Рогальська, О. А. Солдатенко, Д. В. Лазарева, Н. С. Резцова зазначають, що свобода є однією з найважливіших людських цінностей. За певних обставин вона може вважатися значущішою навіть за саме життя, особливо власне. Це та фундаментальна цінність, яка визначає можливість існування будь-яких інших цінностей. Свобода як сутність є глибинним сенсом людського існування, без якого воно втрачає свою суб'єктивність. Втрата можливості до самовизначення позбавляє людину її людськості. Свобода може бути зовнішньою та внутрішньою. Право регулює лише зовнішню свободу. Важливо зазначити, що західна та східна культури суттєво різняться у співвідношенні цих типів свободи. Захід, створивши численний середній клас (тобто клас із середнім рівнем власності), забезпечив людині зовнішню свободу, тоді як Схід приділяв увагу її внутрішній свободі. Увага жителів західних країн спрямована на зовнішні аспекти, що дозволило їм створити демократичне суспільство, яке законодавчо захищає їхню зовнішню свободу. Зовнішня (соціальна) захищеність не вимагає від цих людей здатності до внутрішнього самозахисту [10, с. 98–99].

Кожна особа є недоторканою на основі принципу справедливості, який суспільство не повинне порушувати за жодних обставин. Відтак, справедливість відкидає навіть думку про те, що обмеження свободи одних може бути виправдане досягненням більшого блага для інших. Враховувати слід інтереси всіх членів суспільства, а не лише окремих груп, навіть якщо вони численні. У демократичному суспільстві свободи рівноправних громадян розглядаються як політичні права, гарантовані справедливістю. Несправедливість може бути допустимою лише для запобігання ще більшій несправедливості. Справедливість також має бути визнана однією з загальнолюдських цінностей. Її можна розглядати і як основну правову цінність [10, с. 268–269].

Таким чином, варто наголосити, що свобода та недоторканість через відповідальність та справедливість виступають основними формами реалізації права, у тому числі й кримінального процесуального. Обмеження таких прав має здійснюватися з дотриманням гарантій захисту основоположних (закріплених міжнародними нормативно-правовими актами) прав і свобод.

Серед ключових цінностей ефективної конституційної демократії виділяється свобода, яка є однією з основних умов для розвитку та соціалізації особистості. Право на свободу є невід'ємним і невідчужуваним конституційним правом людини, що передбачає можливість вибору власної поведінки для вільного та всебічного розвитку, самостійного прийняття рішень і реалізації задумів, визначення пріоритетів, здійснення всього, що не заборонено законом, вільного пересування територією держави, вибору місця проживання тощо. Право на свободу означає, що особа має свободу у своїй діяльності від зовнішнього втручання, за винятком обмежень, встановлених Конституцією та законами України [2].

Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом [7]. У п. 1 ст. 5 Європейської конвенції з прав людини закріплено підстави для правомірного позбавлення особи свободи відповідно до процедури, встановленої законом, до яких належить законне затримання: законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом; законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом; законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення, або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення; затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою

застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу; законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг; законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції [7].

Також варто зауважити, що у п. 4 такого міжнародного основоположного документу зазначено: «Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним» [7].

На виконання ст. 5 Європейської конвенції з прав людини, у ст. 12 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України визначено, що під час кримінального провадження ніхто не може триматися під вартою, бути затриманим або обмеженим у здійсненні права на вільне пересування в інший спосіб через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення інакше як на підставах та в порядку кримінальним процесуальним законодавством [12]. Засада, закріплена в у такій нормі, сформульована на основі ст. 29 Конституції України [3], пп. 1, 2 ст. 9 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. [13], ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [7] та норм інших міжнародних договорів за участі України. Обмеження права особи на свободу та особисту недоторканність, насамперед, стосується обмеження свободи дій і пересування особи внаслідок прямого фізичного або психічного примусу. Це право не є абсолютним. У випадках, передбачених законом, особливо у кримінальному провадженні, можуть бути введені обмеження з метою захисту свободи інших осіб та соціально значущих цінностей, що є завданнями кримінального провадження [13, с. 41].

Варто констатувати, що найбільші обмеження права особи на свободу й особисту недоторканність, що гарантоване ст. 5 Європейською конвенцією з прав людини та ст. 12 КПК України, відбуваються під час застосування процесуальних заходів примусу, пов'язаних з ізоляцією особи, серед яких ЗЗКП у вигляді затримання. Стандарти затримання особи у кримінальному провадженні – це баланс між ефективністю розслідування та дотриманням прав людини. Також, стандарти – це критерії для прийняття процесуальних рішень, своєрідний алгоритм дій.

У рамках кримінального провадження встановлено такі обмеження права на свободу та особисту недоторканність: затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення як тимчасовий запобіжний захід (ч. 2 ст. 176, ст. 208 КПК України); затримання підозрюваного або обвинуваченого з метою забезпечення його участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (ч. 1 ст. 188 КПК України); затримання в Україні особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку з вчиненням нею кримінального правопорушення (ст. 582 КПК України), та застосування до неї тимчасового арешту (ст. 583 КПК України); застосування до підозрюваного або обвинуваченого таких запобіжних заходів, як домашній арешт (ст. 181 КПК) та тримання під вартою (ст. 183 КПК України); примусове поміщення особи до лікувального закладу для проведення стаціонарної медичної чи психіатричної експертизи (ч. 2 ст. 197, ч. 3 ст. 242, ч. 2 ст. 509 КПК України); поміщення дитини, яка вчинила суспільно небезпечне діяння у віці від 11-ти років до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, до приймального-розподільника на строк до 30 днів з можливістю продовження ще на 30 днів (ч. 4 ст. 499 КПК України); тримання особи під вартою в Україні, коли є рішення компетентного органу іноземної держави про взяття її під варту або призначення їй покарання у вигляді позбавлення волі, якщо ця особа транзитно перевозиться територією України або тимчасово видана в Україну (ст. 580 КПК України); застосування екстрадиційного арешту до особи, яка вчинила злочин за межами України, але була затримана в Україні і до якої був застосований тимчасовий арешт (ст. 583 КПК України), після надходження запиту органу іноземної держави про її видачу (ст. 584 КПК України). Зміни, внесені законом України

№ 2201-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», дозволяють уповноваженій службовій особі затримувати особу до 216 годин без судового контролю, а також без прокурорського нагляду у випадках затримання на строк понад 72 години. Прокурори в умовах воєнного стану здійснюють нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування в умовах, коли здійснення судового контролю слідчими судьями ускладнене [14, с. 42].

Відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства підставами обмеження права на свободу та особисту недоторканність під час затримання особи є вчинення нею протиправних дій; дотримання правомірності суб'єктом затримання обмеження права на свободу; виконання обов'язків щодо здійснення захисту прав людини в порядку КПК України (дізнавач, слідчий, прокурор, слідчий суддя).

Проведений аналіз ст. 5 Європейської конвенції з прав людини дозволяє виділити три групи гарантій права особи на свободу й особисту недоторканність:

(I) визначає умови правомірності обмеження права на свободу;

(II) визначає процедурні гарантії для тих осіб, хто позбавлений свободи;

(III) гарантує право особи на відшкодування у випадках порушень, передбачених попередніми пунктами прав.

Введення воєнного стану зумовило істотні зміни у сфері кримінальної юстиції. Так, якщо станом на 23.02.2022 Розділ IX-1 Кримінального процесуального кодексу України мав назву «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях» та містив одну статтю, то надалі ситуація істотно змінилася. Зокрема, були внесені зміни та доповнення до Розділу IX-1, включаючи назву, такими Законами України: № 2201-IX від 14.04.2022, а також іншими Законами, зокрема № 2108-IX від 03.03.2022, № 2110-IX від 03.03.2022, № 2111-IX від 03.03.2022, № 2125-IX від 15.03.2022, № 2137-IX від 15.03.2022, № 2160-IX від 24.03.2022, № 2198-IX від 14.04.2022, № 2201-IX від 14.04.2022, № 2462-IX від 27.07.2022, які встановили деякі особливості здійснення досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану, зокрема і щодо затримання уповноваженою службовою особою в порядку ст. 208 КПК України, а саме: підстав затримання; суб'єктів затримання; процедури проведення обшуку затриманої особи; процедури здійснення перекладу під час затримання; оформленні протоколу затримання; граничного строку вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі; процедури розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу щодо затриманої особи. Оскільки, підстави та суб'єкти затримання були вже детально розглянуто в окремій статті [16], пропонується більш детально розглянути інші особливості, а саме:

- процедуру проведення обшуку затриманої особи. Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України [12], якщо при проведенні обшуку особи в умовах воєнного стану залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я – обшук особи під час затримання може бути проведений без залучення понятих. У такому разі хід і результати його проведення в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису;

- процедуру здійснення перекладу під час затримання. Так, під час дії воєнного стану, законодавець в ч. 12 ст. 615 КПК України, передбачив можливість для дізнавача, слідчого, прокурора можливість, за наявності обставин, що унеможливають участь перекладача у кримінальному провадженні, особисто здійснювати переклад пояснень, показань або документів, якщо він володіє однією з мов, якими володіє підозрюваний [12];

- оформлення протоколу затримання. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України, в умовах воєнного стану законодавець дозволив за відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення процесуальних дій здійснювати фіксацію доступними технічними засобами з подальшим складанням відповідного протоколу не пізніше сіддесяти двох годин з моменту завершення таких процесуальних дій [12];

• граничний строк вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі. Відповідно до ч. 7 ст. 615 КПК України, у разі наявності об'єктивних обставин, що унеможливають вручення затриманій особі письмового повідомлення про підозру у строки, встановлені ст. 278 КПК України, якщо такі процесуальні дії здійснюються в умовах воєнного стану, строк для вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі може бути продовжено до сорока восьми годин;

• процедуру розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу щодо затриманої особи. Законодавець в п. 6 ч. 1 ст. 615 КПК України передбачив можливість такого розгляду із застосуванням доступних технічних засобів відеозв'язку, однак лише у тому випадку – якщо в умовах воєнного стану відсутня об'єктивна можливість доставити затриману особу до слідчого судді, суду у строк, передбачений ст. 211 КПК України, тобто не пізніше шістдесят години з моменту затримання. Проте наявність воєнного стану жодним чином не впливає на обов'язок уповноважених службових осіб під час затримання в порядку ст. 208 КПК України застосовувати норми Європейської конвенції з прав людини [7] та враховувати практику Європейського суду з прав людини. Вищезазначені особливості здійснення затримання з'явилися в національному законодавстві.

Висновки. Таким чином, свобода та недоторканість здійснюється через відповідальність та справедливість, виступаючи при цьому основними формами реалізації права, у тому числі й кримінального процесуального. Тому визначені підстави законного затримання у п. 1 ст. 5 Європейської конвенції з прав людини та КПК України (ч. 2 ст. 176, ст. 208, ч. 1 ст. 188, ст. 582, ст. 583, п. 6 ч. 1 ст. 615 КПК України) водночас закріпили й обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод, але які не можуть бути свавільними та несправедливими й мають встановлюватися виключно Конституцією і законами України, переслідувати легітимну мету, бути обумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими. Таким міжнародним положенням відповідає чинний КПК України, в частині обмеження права на свободу та особисту недоторканність під час затримання особи в кримінальному процесі, позаяк за наявності підстав обмеження запроваджується таке правове регулювання, яке дозволяє оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію свободи і не порушувати сутнісний зміст такого права.

Гарантії права особи на свободу й особисту недоторканність визначаються (I) умовами правомірності обмеження права на свободу; (II) процедурними гарантіями для тих осіб, хто позбавлений свободи; (III) невід'ємним правом особи на відшкодування у випадках порушень за першими двома пунктами прав.

Введення воєнного стану зумовило істотні зміни у сфері кримінальної юстиції зокрема і щодо затримання уповноваженою службовою особою в порядку ст. 208 КПК України (підстави та суб'єкти затримання; процедур проведення обшуку затриманої особи, здійснення перекладу під час затримання, розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу щодо затриманої особи; оформлення протоколу затримання; дотримання граничного строку вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі).

Список використаних джерел:

1. Мерник А. М. Теоретико-правові вчення щодо обмеження прав і свобод людини і громадянина. *Порівняльно-аналітичне право* : електрон. наук. фах. вид. 2018. Вип. 2. С. 36–38.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 01.06.2016 р. № 2-рп/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16#Text>
3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміні-

- стративного затримання) від 11.10.2011 р. № 10-рп/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11#Text>
5. Братасюк В. М. Людина-особистість як суб'єкт права: законницький та юридичний (природно-правовий) підходи. Публічне право. 2011. №4. С. 281-289.
 6. Крук О. Проблемні питання реалізації демократичних прав і свобод людини. *Право України*. 2007. № 5. С. 20–24.
 7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
 8. Барабаш Ю., Бориславська О. Конституційна юриспруденція (офіційна конституційна доктрина) в Україні: проблеми становлення. *Право України*. 2023. № 7. С. 53–69.
 9. Бандура О. О. Правознавство у системі наукового знання: аксіологічно-гносеологічний підхід: монографія. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 272 с.
 10. Затримання у кримінальному провадженні: навчальний посібник/ кол. авторів: А. В. Захарко, В. В. Рогальська, О. А. Солдатенко, Д. В. Лазарева, Н. С. Резцова та ін. Дніпро, 2020. 131 с.
 11. Гришук О. В. Людська гідність у праві : філософські проблеми. К. : Атіка, 2007. 432 с.
 12. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
 13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
 14. Науково-практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України / за ред. Т. В. Варфоломєєвої, В. Т. Нора. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 583 с.
 15. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 14.04.2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>
 16. Фоміна Т., Рогальська В. Затримання особи в умовах воєнного стану: підстави та уповноважені службові особи на здійснення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 371–376.

